

MARGARET
MACMILLAN

FĂURITORII
PĂCII

Șase luni care au schimbat lumea

Traducere din engleză de
SMARANDA CÂMPEANU

CUPRINS

Ilustrații / 9

Mulțumiri / 11

Notă privind numele orașelor / 13

Hărți / 14

Introducere / 19

PARTEA I: PREGĂTIRILE PENTRU PACE / 29

1. Woodrow Wilson sosește în Europa / 31
2. Primele impresii / 48
3. Paris / 58
4. Lloyd George și delegația Imperiului Britanic / 69

PARTEA A II-A: O NOUĂ ORDINE MONDIALĂ / 87

5. Noi suntem Liga Popoarelor / 89
6. Rusia / 101
7. Liga Națiunilor / 125
8. Mandatele / 143

PARTEA A III-A: DIN NOU BALCANII / 155

9. Iugoslavia / 157
10. România / 175
11. Bulgaria / 189
12. Pauza solstițiului de iarnă / 198

PARTEA A IV-A: CHESTIUNEA GERMANĂ / 211

- Respect
13. Pedeapsa și prevenirea / 213
14. Îngenuncherea Germaniei / 224
15. Stabilirea notei de plată / 241
16. Impas cu privire la condițiile păcii cu Germania / 258

PARTEA A V-A: ÎNTRE EST ȘI VEST / 271

17. Polonia renăscută / 273
18. Cehii și slovacii / 300
19. Austria / 316
20. Ungaria / 329

PARTEA A VI-A: O PRIMĂVARĂ CU PROBLEME / 345

21. Consiliul Celor Patru / 347
22. Dezertarea Italiei / 355
23. Japonia și egalitatea rasială / 387
24. Un pumnal îndreptat spre inima Chinei / 406

**PARTEA A VII-A: ORIENTUL MIJLOCIU IESE
LA LUMINĂ / 433**

25. Cel mai de seamă om de stat al Greciei
de la Pericle încoace / 435
26. Sfârșitul otomanilor / 458
27. Independența arabă / 476
28. Palestina / 511
29. Atatürk și încălcarea Tratatului de la Sèvres / 531

PARTEA A VIII-A: ÎNCHEIEREA CONFERINȚEI / 565

30. Sala Oglinzilor / 567

Concluzii / 596

Note / 603

Bibliografie / 672

Indice / 695

INTRODUCERE

In 1919, Parisul era capitala lumii. Conferința de Pace era cea mai importantă chestiune la ordinea zilei, iar delegații — cei mai puternici oameni de pe mapamond. Se întâlneau în fiecare zi. Discutau, dezbatăreau, se ciorovăiau și cădeau iar la înțelegere. Încheiau acorduri. Redactau tratate. Creau noi state și noi organizații. Cinau și mergeau la teatru unii în compania celorlați. Timp de șase luni, din ianuarie până în iunie, Parisul a fost deopotrivă guvern, curte de apel și parlament mondial, nucleul temerilor și speranțelor întregii lumi. Oficial, Conferința de Pace a durat încă și mai mult, până în 1920, însă primele șase luni sunt cele mai importante, căci atunci s-au luat deciziile-cheie și s-a pus în mișcare un lanț de evenimente cruciale. Lumea nu mai văzuse niciodată ceva asemănător și nici că avea să mai vadă vreodată.

Făuritorii păcii veniseră la Paris pentru că Europa mândră, încrezătoare și bogată se năruise. Un război izbucnit în 1914 din cauza unei ciondaneli pentru putere și influență în Balcani angrenase toate marile puteri, de la Rusia țaristă în est până la Marea Britanie în vest și cea mai mare parte a celor mici. Doar Spania, Elveția, Olanda și statele scandinave reușiseră să rămână neimplicate. Se purtaseră lupte în Asia, Africa, insulele din Pacific și în Orientul Mijlociu, dar majoritatea bătăliilor avu-seseră loc pe pământ european, de-a lungul formidabilei rețele de tranșee care s-a întins din Belgia în nord până în Alpi în sud, de-a lungul graniței Rusiei cu Germania și aliate sa Austro-Ungaria și în Balcani. Soldați din toate statele lumii, din Australia, Canada, Noua Zeelandă, India și Newfoundland, veniseră să lupte pentru Imperiul Britanic; vietnamezii, marocanii, algerienii și senegalezii luptaseră pentru Franța; și, în cele din

urmă, în luptă au intrat și americanii, aduși la capătul răbdării de atacurile germanilor asupra navelor lor.

Europa de dincolo de marile câmpuri de bătălie nu se schimbase prea mult. Orașele importante rămăseseră în picioare, liniile de cale ferată încă existau, iar porturile funcționau, o imagine contrastantă cu dezastrul lăsat în urmă de cel de-al Doilea Război Mondial, când până și mortarul și cărămidile clădirilor au fost făcute pulbere. Pierderile au fost de ordin uman. Milioane de soldați — căci avea să mai treacă o vreme până să izbucnească războaie în care civilii să fie uciși în masă — au murit în acești patru ani: 1 800 000 de germani, 1 700 000 de ruși, 1 384 000 de francezi, 1 290 000 de austro-ungari, 734 000 de britanici (și alți 192 000 de soldați din restul Imperiului), iar lista nu se sfârșește aici, deoarece până și micuțul stat Muntenegru a pierdut 3 000 de soldați. Copiii au rămas fără tați, nevestele fără soți, tinerelor femei li s-a răpit șansa de a se mărita. Iar Europa și-a pierdut potențialul de oameni de știință, poeți, conducători și pe eventualii descendenți ai acestora. Însă pe lista victimelor nu figurează cei rămași fără un picior, un braț sau un ochi, cei ai căror plămâni au fost sufocați de gaz otrăvitor sau cei care nu și-au revenit niciodată din punct de vedere psihic.

Timp de patru ani, cele mai avansate națiuni ale lumii și-au irosit forța de muncă, avuțiile, produsele industriale, științifice și tehnologice pe un război care poate că izbucnise din greșală, dar era imposibil de oprit, pentru că forțele celor două tabere beligerante erau egale. De abia în vara anului 1918, în momentul în care aliații Germaniei au început să șovăie, iar trupele americane proaspăt intrate în război au debărcat în Europa, Aliații au izbutit în cele din urmă să încline balanța în favoarea lor. Războiul s-a sfârșit în 11 noiembrie. Întreaga lume nutrea o vagă speranță că, indiferent care ar fi fost viitorul, acesta nu avea să fie la fel de rău ca războiul care tocmai se sfârșise.

Cei patru ani de război zdruncinaseră pentru totdeauna acea încredere în sine de nestrămutat care adusese Europa pe culmile dominației mondiale. După tot ce se întâmplase pe Frontul de Vest, europenii nu mai puteau pretinde că aveau misiunea de a aduce civilizația în lume. Războiul răsturnase guverne, îi umilise pe cei peste măsură de puternici și ruinase societăți întregi. În Rusia, revoluțiile de la 1917 înlăturașă țarismul cu un sistem despre care nimeni nu știa încă nimic. La sfârșitul războiului, Austro-Ungaria dispăruse cu desăvârșire, lăsând în urma sa un mare hău în centrul Europei. Imperiul Otoman, cu ale sale vaste

pozessiuni în Oriental Mijlociu și micile teritorii europene, își dădea ultima suflare. Imperiul German era acum o republică. Vechile state ale Poloniei, Lituaniei, Estoniei și Letoniei se ridicau din negura istoriei și renășteau, iar noile state ale Iugoslaviei și Cehoslovaciei se străduiau să vadă lumina zilei.

În memoria colectivă, Conferința de Pace de la Paris este în primul rând cunoscută pentru semnarea tratatului cu Germania la Versailles, în iunie 1919, dar lucrările delegaților prezenți în capitala franceză au însemnat întotdeauna mult mai mult de-atât. Și celelalte state inamice — Bulgaria, Austria și Ungaria (acum separate) și Imperiul Otoman — trebuiau să semneze propriile tratate. Urmau să fie trasate noi granițe în centrul Europei și în Oriental Mijlociu. Și, mai presus de toate, era nevoie de o nouă ordine internațională, construită poate pe alte fundamente. Să fi fost oare momentul potrivit pentru crearea unei Organizații Internaționale a Muncii, unei Ligi a Națiunilor, unor acorduri privind rețelele internaționale de telegraf sau aviația mondială? După o catastrofă de asemenea proporții, așteptările erau enorme.

Chiar înainte de depunerea armelor, în 1918, au început să se audă voci care mai de care mai tânguitoare, agresive sau supărate. „China aparține chinezilor.“ „Kurdistanul trebuie să fie liber.“ „Polonia trebuie să renască.“ Vocile vorbeau mai multe limbi. Aveau o mulțime de cereri. Statele Unite ale Americii trebuie să fie forță de menținere a ordinii în lume; sau americanii să plece acasă. Rușii au nevoie de ajutor; nu, trebuie lăsați să se descurce singuri. Vocile se plângneau: slovacii de cehi, croații de sârbi, arabii de evrei, chinezii de japonezi. Vocile erau îngrijorate, nesigure în ceea ce privea noua ordine mondială și abilitatea acesteia de a aduce îmbunătățiri celei vechi. În Occident, oamenii discutau în șoaptă despre ideile periculoase care soseau din Est; cei din Est analizau amenințarea reprezentată de materialismul occidental. Europeanii se întrebau dacă aveau să-și mai revină vreodată. Africanii se temeau că fuseseră dați uitării. Asiaticii credeau că viitorul le aparținea; însă singura problemă era prezentul.

Într-o oarecare măsură, știm ce înseamnă să trăiești la sfârșitul unui mare război. Vocile de la 1919 se asemănau cu vocile prezentului. În 1989, când s-a sfârșit Războiul Rece, după ce marxismul sovietic s-a făcut nevăzut în groapa de gunoi a istoriei, forțe mai vechi, religia sau naționalismul, s-au trezit din somnul lor profund. Bosnia și Rwanda ne-au amintit cât de puternice pot fi aceste forțe. În 1919, lumea se confrunta cu sentimentul similar al apariției unei noi ordini mondale în contextul

În care granițele începeau brusc să se modifice și noi idei economice și politice pluteau în aer. Sentimentul era palpitant, dar și înfricoșător într-o lume care părea periculos de fragilă. Astăzi, unii susțin că amenințarea este reprezentată de islamismul revoluționar. La 1919, pericolul era întruchipat de bolșevismul rus. Diferența este că noi încă nu am organizat o conferință de pace. Nu este timp. Oamenii de stat și consilierii lor iau parte la reuniuni scurte, de două, poate de trei zile, după care își văd din nou de treburile lor. Cine poate ști care este, de fapt, cea mai bună cale de a soluționa problemele lumii?

Există multe asemănări între problemele contemporane și cele de la 1919. Să luăm spre exemplu două evenimente diferite din vara anului 1993. În Balcani, sârbii și croații destrămau statul Iugoslaviei. La Londra, locuitorii deosebit de bogăți ai miciei insule Nauru din oceanul Pacific susțineau un musical lipsit de succes bazat pe viața lui Leonardo da Vinci. Iugoslavia și Nauru erau două state independente, formate ca urmare a deciziilor luate la Conferința de Pace de la Paris. Aranjamentele stabilite atunci au început să se deterioreze chiar din momentul semnării lor. O mare parte a dilemelor acelei perioade nu ne-a părăsit nici până astăzi: relațiile dintre Japonia și China, Europa și America, Rusia și vecinii săi, Irak și Occident.

În încercarea de a analiza și soluționa aceste dileme, oameni de stat, diplomați, bancheri, soldați, profesori universitari, economisti și avocați au sosit la Paris din toate colțurile lumii; președintele american, Woodrow Wilson, și secretarul său de stat, Robert Lansing; Georges Clemenceau și Vittorio Orlando, prim-ministrii Franței, respectiv Italiei; Lawrence al Arabiei, învăluit în mister și robe arabe; Eleftherios Venizelos, marele patriot grec care a pogorât dezastrul asupra țării sale; Ignacy Paderewski, pianistul devenit politician; și mulți alții care aveau să-și lase amprenta asupra lumii, printre care și doi viitori secretari de stat americani, un viitor premier japonez și primul președinte israelian. Unii aveau drept ereditar la putere, asemenea reginei Maria a României; alții, precum David Lloyd George, premierul Marii Britanii, își câștigaseră influența prin propriile eforturi.

Această concentrare de putere pe metru pătrat a atras reporteri din întreaga lume, oameni de afaceri, purtători de cuvânt, femei și bărbați deopotrivă, pentru o mulțime de cauze. „Întâlneați doar oameni care se îndreaptă spre Paris“, scria ambasadorul francez de la Londra. „Parisul are să devină un loc de distracție pentru sute de englezi, americani, italieni și gentilomi străini dubioși care ne iau cu asalt sub pretextul participării la

negocierile pentru pace.“¹ Acordarea dreptului de vot femeilor, a drepturilor civile pentru negri, o Cartă a muncii, independența Irlandei, dezarmarea — petițiile și petiționarii își făceau zilnic apariția la Paris, sosind în capitala franceză din toate colțurile lumii. În iarna și primăvara anului 1919, Parisul zumăzia de aranjamente care urmăreau crearea unui stat evreiesc, restaurarea Poloniei, independența Ucrainei, a Kurdistanului sau Armeniei. Petițiile nu conteneau, erau înaintate zilnic de Conferința societăților pentru sufragiul femeilor, de Comitetul Carpato-Rus de la Paris, de sărbii din Banat sau Conferința Politică a Rușilor Antibolșevici. Solicitanții provineau din țări care existau cu adevărat sau din state care se conturau doar în visele lor. Unii, precum sioniștii, vorbeau în numele a milioane de oameni; alții, precum reprezentanții insulelor Åland din Marea Baltică, doar pentru câteva mii. Unii au ajuns prea târziu; coreenii din Siberia au pornit la drum în februarie 1919 și până când s-a sfârșit cea mai importantă parte a Conferinței de Pace, în iunie, de-abia dacă ajunseseră în portul Arhanghelsk.²

De la bun început, Conferința de Pace a fost învăluită în confuzie, nu se știa nimic despre organizarea, scopul și procedurile ei. Având în vedere anvergura războiului, acest lucru era probabil inevitabil. Cele mai importante patru puteri — Marea Britanie, Franța, Italia și Statele Unite ale Americii — au organizat o conferință preliminară pentru a se pune de acord asupra termenilor păcii, după care intenționau să organizeze o conferință de pace la nivel înalt pentru a negocia cu inamicul. Dar întrebările nu au întârziat să apară. Când avea să li se permită și celorlalte puteri aliate să-și exprime părerile? Japonia, de exemplu, era deja o putere importantă în Orientalul Îndepărtat. Si cum rămânea cu puterile mai mici, precum Serbia sau Belgia? Ambele pierduseră mult mai mulți oameni decât Japonia.

Cele Patru Mari Puteri au cedat, iar sesiunile plenare ale conferinței s-au transformat în reunii oficiale. Cele mai importante întrevederi au avut loc între cele Patru Mari Puteri și Japonia în cadrul unor întreniri neoficiale, iar în momentul în care și acestea au devenit prea împovăratore, deciziile au fost luate de liderii celor Patru Mari Puteri. Odată cu trecerea timpului, ceea ce inițial nu fusese decât o conferință preliminară s-a transformat pe nesimțite în conferință *per se*. Nesocotindu-se orice precedent diplomatic, o mișcare care i-a enervat la culme pe germani, reprezentanții acestora au fost în cele din urmă chemați în Franța doar pentru a primi tratatul în forma sa finală.

Respecătorii păcii speraseră să fie mai abili și mai bine organizați. Studiase că atenție singurul precedent disponibil — Congresul de la Viena, care pușește capăt Războaielor Napoleoniene. Ministerul de Externe englez a însărcinat un istoric distins cu scrierea unei lucrări despre congres, care să servească drept ghid de bune practici la Paris. (Ulterior, acesta a mărturisit că lucrarea lui nu a avut aproape niciun impact.³⁾) Problemele, deși importante, pe care le avuseseră de rezolvat artizanii păcii de la Viena, erau simple ca bună ziua în comparație cu cele de la Paris. Lordul Castlereagh, ministrul de externe al Marii Britanii la acea vreme, sosise la Viena însotit doar de paisprezece membri ai cabinetului său; în 1919, delegația britanică numără aproape 400 de persoane. Iar în 1815, problemele au fost rezolvate în tacere și tihă: Castlereagh și colegii săi ar fi fost îngroziți să fie supravegheați atât de îndeaproape de opinia publică, precum se întâmpla la Conferința de Pace de la 1919. În plus, la Paris, au fost convocați mult mai mulți participanți: peste treizeci de state și-au trimis delegații în capitala franceză, printre care Italia, Belgia, România și Serbia, state care nu existaseră în 1815. În secolul al XIX-lea, națiunile latino-americane încă făceau parte din imperiile spaniol și portughez. Thailanda, China și Japonia erau țări izolate și misterioase. În 1919 însă, diplomații acestor țări soseau la Paris îmbrăcați în pantaloni în dungi și redingote. Cu excepția unei declarații prin care condamna comerțul cu sclavi, Congresul de la Viena nu a acordat deloc atenție statelor din afara Europei. La Paris, subiectele de pe agenda Conferinței de Pace erau variate, atingând aproape orice spațiu geografic, de la zona arctică până la antipozi, de la micile insule din Pacific până la continente întregi.

De asemenea, Congresul de la Viena a avut loc într-un moment în care marile frământări declanșate de Revoluția Franceză din 1789 se diminuaseră. Până în 1815, consecințele acesteia aproape dispăruseră, însă în 1919, de la Revoluția Bolșevică de abia dacă trecuseră doi ani, iar impactul acesteia asupra restului lumii era neclar. Conducătorii occidentali erau de părere că bolșevismul inspirat de Rusia se extindea, amenințând religia, tradiția, practic orice liant social. În Germania și Austria, sovietele muncitorilor și soldaților începeau deja să preia puterea în orașele mari, dar și în cele mai mici. Soldații și marinarii se răzvrăteau. La Paris, Lyon, Bruxelles, Glasgow, San Francisco, în fiecare oraș adormit din preeriile canadiene aveau loc greve generale. Să fi fost acestea erupții izolate sau flăcările dezlănțuite ale unui incendiu de amploare care mocnea?

Făuritorii păcii de la 1919 erau convinși că timpul le era împotrivă. Aveau de trasat noi linii pe harta Europei, la fel cum făcuseră și predecesorii lor la Viena, dar ținând de această dată cont și de Asia, Africa și Orientul Mijlociu. „Autodeterminarea“ era cuvântul-cheie, dar acest concept nu-i ajuta cătuși de puțin când aveau de ales între naționalisme rivale. Făuritorii păcii trebuiau să joace rolul de polițiști, hrănindu-i în același timp și pe cei infometați. În măsura în care le stătea în putere, le revnea sarcina să creeze o nouă ordine internațională care să împiedice izbucnirea unui alt Mare Război. Wilson a promis noi modalități de a-i ocroti pe cei slabii și de a soluționa disputele. Războiul fusese un act de o prostie și risipă incredibile, dar poate că avea să aducă și ceva bun cu sine. Și bineînțeles că tot făuritorilor păcii le revnea și sarcina de a redacta tratatele. În mod evident, trebuia rezolvată chestiunea germană, Germania trebuia penalizată pentru declanșarea războiului (sau poate doar pentru că pierduse, aşa cum bănuiau foarte mulți?), viitorul ei trebuia trasat de-a lungul unor linii mai pacifice, iar granițele ajustate pentru a compensa Franța în vest și noile națiuni apărute în est. Bulgaria trebuia să-și primească propriul tratat. La fel și Imperiul Otoman. Austro-Ungaria era un caz cu totul special, pentru că dispăruse cu desăvârsire. Din vastul imperiu de odinioară, mai rămăseseră doar mica Austrie și o Ungarie instabilă, cea mai mare parte a teritoriului acesteia intrând în componența noilor națiuni. Lumea avea așteptări enorme de la Conferința de Pace, iar riscul dezamăgirii era proporțional de mare.

Delegații își reprezentau și propriile țări și, din moment ce majoritatea acestora erau democrații, trebuiau să țină cont și de opinia publică locală. Erau nevoiți să gândească în perspectivă, să ia în calcul următoarele alegeri și să pună în balanță costurile presupuse de mulțumirea și alienarea unor secțiuni importante ale opiniei publice. Prin urmare, nu puteau acționa ca niște agenți sută la sută independenți. Și era foarte tentant să te gândești că vechile granițe nu mai aveau nicio importanță. Era momentul perfect să readuci în discuție vechile revendicări, dar și pe cele noi. Britanicii și francezii au convenit în tacere să împartă Orientul Mijlociu. Italianii au blocat revendicările noii Iugoslavii pentru că nu își doreau un vecin puternic. Clemenceau s-a plâns unui coleg: „E mult mai ușor să faci război decât pace.“⁴

În lunile petrecute la Paris, delegații aveau să realizeze multe lucruri: un tratat de pace cu Germania și stabilirea termenilor acordului de pace cu Austria, Ungaria și Bulgaria. S-au trasat noi granițe în Europa Centrală

și Orientul Mijlociu. Este adevărat că o bună parte a deciziilor luate nu au fost de durată. Lumea a spus atunci — și a continuat să repete același lucru din 1919 încocă — că delegații au irosit prea mult timp și că au înțeles lucrurile greșit. Lumea s-a obișnuit să spună că negocierile de pace de la 1919 au fost un eșec, că au contribuit direct la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Dacă am fi de acord cu această opinie, am supraestima influența Conferinței de Pace.

Anul 1919 a cunoscut două realități, care de cele mai multe ori nu se întrepătrundeau. Una era cea de la Paris, alta era cea de pe teren, unde oamenii decideau de unii singuri și își purtau propriile bătălii. Este adevărat că delegații își aveau propriile armate și flote, însă existau foarte puține linii de cale ferată, drumuri și porturi, mai ales în interiorul Asiei Mici sau în Caucaz, aşa că detașarea de forțe era adesea lentă și laboioasă. Noile aeronave nu erau încă suficient de mari sau de puternice pentru a suplini această hibă. În centrul Europei, unde șinele erau deja asamblate, prăbușirea ordinii internaționale arătase că, deși motoarele și mașinile erau disponibile, nu mai exista combustibil. „Chiar nu are rost să abuzezi de unul sau altul dintre statele mici“, i-a spus Henry Wilson, unul dintre cei mai înțelepți generali britanici, lui Lloyd George. „Rădăcinile răului constau în faptul că *documentul adoptat la Paris nu poate fi pus în practică*.⁵

Puterea presupune voință, după cum descoperă astăzi Statele Unite ale Americii și întreaga lume: dorința de a cheltui, fie bani, fie vieți. În 1919, această voință fusese schilodită în Europa; după Marele Război, liderii Franței, Italiei și Marii Britanii nu le mai puteau cere cetățenilor lor să plătească un preț ridicat pentru putere. Forțele lor armate se micșorau cu fiecare zi care trecea și nu se mai puteau baza pe soldații și marinarii supraviețuitori. Contribuabilii voiau să pună capăt aventurilor costisitoare din străinătate. Statele Unite ale Americii erau singurele care dispuneau de capacitatea de a acționa, însă nu considerau că aveau acest rol și încă nu dețineau suficientă putere să o facă. Este tentant să spunem că Statele Unite ale Americii au ratat ocazia de a-și impune voință în fața Europei înainte ca ideologiile rivale ale comunismului și fascismului să se impună. Dar trebuie să cercetăm în trecut, să ne întoarcem la ce am aflat despre puterea americană după încă un mare război. În 1945, Statele Unite ale Americii erau o superputere, iar națiunile europene foarte slabite. Însă în 1919, Statele Unite ale Americii nu erau cu mult mai puternice decât alte state importante. Europeanii puteau să le ignore dorințele și chiar au făcut-o.

Armate, flote, căi ferate, economii, ideologii, istorii: toate acestea sunt importante în a înțelege Conferința de Pace de la Paris. Dar la fel de importanți sunt și indivizii, pentru că, în fond și la urma urmei, oamenii sunt cei care redactează rapoarte, iau decizii și ordonă armatelor să înainteze. Făuritorii păcii de la Paris aveau interese naționale proprii, dar și simpatii și antipatii. Acest aspect a cântărit extrem de mult în relațiile dintre cele mai puternice personalități prezente în capitala franceză — în special în relația dintre Clemenceau, Lloyd George și Wilson —, personalități care s-au așezat la masa negocierilor și au luat împreună decizii la Paris.

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

PARTEA I

PREGĂTIRILE PENTRU PACE

1

WOODROW WILSON SOSEȘTE ÎN EUROPA

În 4 decembrie 1918, nava *George Washington* părăsea portul New York, la bordul ei aflându-se delegația americană care urma să participe la Conferința de Pace. S-au tras salve de tun, mulțimile adunate pe chei au ovătionat, sirenele remorcherelor au vuit, în vreme ce avioanele militare și dirijabilele zburau în cercuri deasupra portului. Robert Lansing, secretarul de stat american, a slobozit porumbei călători, transmițându-le ruedelor sale un mesaj privind speranțele de nezdruncinat pe care le nutrea pentru o pace durabilă.¹ Nava, un fost transatlantic comercial german, a brăzdat apele oceanului, alunecând pe lângă Statuia Libertății, și a pătruns în Atlantic, unde era așteptată de o escortă formată din crucișătoare și cuirăsate, care urma să o însoțească și să apere atât personalul, cât și încărcătura emoțională de mari așteptări a delegaților aflați în drum spre Europa.²

La bordul navei se aflau cei mai capabili experți ai vremii, aleși pe sprânceană din universități și guvern, vrafuri întregi de materiale de referință și studii de specialitate, ambasadorii Franței și Italiei în Statele Unite ale Americii, precum și Woodrow Wilson. Niciun alt președinte american în funcție nu mai călătorise în Europa până atunci. Opoziția îl acuzase pe Wilson de încălcări constituționale; chiar și susținătorii săi fuseseră de părere că aceasta nu era tocmai cea mai înțeleaptă decizie. Oare avea să-și stirbească înalta autoritate morală mânjindu-se cu talmeș-balmeșul negocierilor? Însă Wilson era deosebit de hotărât. Pentru el, înfăptuirea păcii era la fel de importantă precum victoria în război. Era dator cu acest lucru popoarelor europene, care tânjeau după o lume mai bună. Era dator și soldaților americanii. „Acum este obligația mea să fac tot ce îmi stă în putință pentru a-mi îndeplini făgăduiala și a mă